

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київ

11 грудня 2025 р.

№ 9-рк

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг

Про надання рекомендацій щодо здійснення заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції

Антимонопольний комітет України (далі – Комітет), розглянувши подання Департаменту досліджень і розслідувань ринків паливно-енергетичного комплексу та житлово-комунального господарства від 13.10.2025 № 128-01/427-п,

ВСТАНОВИВ:

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- (1) Положення Правил ринку, затверджені постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 307 (далі – Правила ринку), в частині права адміністратора розрахунків в односторонньому порядку поновлювати дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до складу балансуєвої групи сторони, відповідальної за баланс, що не виконує вимог Правил ринку, які не відповідають положенням законодавства про захист економічної конкуренції.

2. ОРГАН ВЛАДИ, ЯКОМУ НАДАЮТЬСЯ РЕКОМЕНДАЦІЇ

- (2) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП, Регулятор).
- (3) Правовий статус НКРЕКП, її завдання, функції, повноваження та порядок їх здійснення визначено Законом України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» (далі – Закон про НКРЕКП).
- (4) Статтею 1 Закону про НКРЕКП визначено, що НКРЕКП є постійно діючим центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який утворюється Кабінетом Міністрів України.

- (5) Регулятор є колегіальним органом, що здійснює державне регулювання, моніторинг та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг.
- (6) Регулятор є юридичною особою публічного права, має відокремлене майно, що є державною власністю, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.
- (7) Відповідно до статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органами влади є міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим, державні органи, що здійснюють регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, ринків капіталу та організованих товарних ринків, державні органи приватизації, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, місцеві органи виконавчої влади.
- (8) Отже, Регулятор є органом влади в розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».**
- (9) Особливості спеціального статусу Регулятора обумовлюються його завданнями й повноваженнями та визначаються Законом про НКРЕКП, іншими актами законодавства й полягають, зокрема, в особливостях організації та порядку діяльності Регулятора, в особливому порядку призначення членів Регулятора та припинення ними повноважень, у спеціальних процесуальних засадах діяльності Регулятора та гарантії незалежності в прийнятті ним рішень у межах повноважень, визначених законом, встановленні умов оплати праці членів та працівників Регулятора.
- (10) Відповідно до статті 2 Закону про НКРЕКП Регулятор здійснює державне регулювання, моніторинг та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг.
- (11) Статтею 3 Закону про НКРЕКП визначено: Регулятор здійснює державне регулювання з метою досягнення балансу інтересів споживачів, суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, і держави, забезпечення енергетичної безпеки, європейської інтеграції ринків електричної енергії та природного газу України. Одним з основних завдань Регулятора є забезпечення ефективного функціонування та розвитку ринків у сферах енергетики та комунальних послуг.
- (12) Регулятор здійснює державне регулювання шляхом, зокрема, нормативно-правового регулювання у випадках, коли відповідні повноваження надані Регулятору законом.
- (13) Відповідно до статті 17 Закону про НКРЕКП для ефективного виконання завдань державного регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг Регулятор розробляє та затверджує нормативно-правові акти, зокрема правила ринку та зміни до них відповідно до Закону.

3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

- (14) Правові, економічні та організаційні засади функціонування ринку електричної енергії, регулювання відносин, пов'язаних з виробництвом, передачею, розподілом, купівлею-продажем, постачанням електричної енергії для забезпечення надійного та безпечного постачання електричної енергії споживачам з урахуванням інтересів споживачів, розвитку ринкових відносин, мінімізації витрат на постачання електричної енергії та мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище визначаються Законом України «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон).

- (15) Відповідно до положень статті 3 Закону ринок електричної енергії функціонує на конкурентних засадах, крім діяльності суб'єктів природних монополій, з обмеженнями, встановленими цим Законом.
- (16) Згідно із Законом ринок електричної енергії – система відносин, що виникають між учасниками ринку під час здійснення купівлі-продажу електричної енергії та/або допоміжних послуг, передачі та розподілу, постачання електричної енергії споживачам.
- (17) Обов'язковою умовою участі в ринку електричної енергії (крім споживачів, які купують електроенергію за договором постачання електричної енергії споживачу) є укладення договору про врегулювання небалансів з оператором системи передачі (частина третя статті 3 Закону).
- (18) Учасник ринку електричної енергії - виробник, електропостачальник, трейдер, оператор системи передачі, оператор системи розподілу, оператор малої системи розподілу, оператор ринку, гарантований покупець, оператор установки зберігання енергії та споживач, які провадять свою діяльність на ринку електричної енергії в порядку, передбаченому Законом (далі – учасник ринку).
- (19) Усі учасники ринку, крім споживачів, які купують електроенергію за договором постачання електричної енергії споживачу, несуть відповідальність за свої небаланси електричної енергії (частина перша статті 70 Закону).
- (20) Відповідальність за баланс – зобов'язання учасників ринку повідомляти і виконувати погодинні графіки електричної енергії відповідно до обсягів купленої та проданої електричної енергії та нести фінансову відповідальність за врегулювання небалансів.
- (21) Небаланс електричної енергії – розрахована відповідно до правил ринку для кожного розрахункового періоду різниця між фактичними обсягами відпуску або споживання, імпорту, експорту електричної енергії сторони, відповідальної за баланс, та обсягами купленої і проданої електричної енергії, зареєстрованими відповідно до правил ринку.
- (22) Забезпечення достатніх обсягів електричної потужності та енергії, необхідних для балансування в реальному часі обсягів виробництва та імпорту електричної енергії і споживання та експорту електричної енергії, врегулювання системних обмежень в об'єднаній енергетичній системі України, а також фінансового врегулювання небалансів електричної енергії здійснюється оператором системи передачі електричної енергії на організованому ним балансуєчому ринку електричної енергії (далі – балансуєчий ринок).
- (23) В Україні функціонує єдиний балансуєчий ринок (частина перша статті 68 Закону).
- (24) Оператор системи передачі (далі – ОСП) – юридична особа, відповідальна за експлуатацію, диспетчеризацію, забезпечення технічного обслуговування, розвиток системи передачі та міждержавних ліній електропередачі, а також за забезпечення довгострокової спроможності системи передачі щодо задоволення обґрунтованого попиту на передачу електричної енергії.
- (25) Відповідно до статті 5 Закону України «Про природні монополії» діяльність з передачі електричної енергії є сферою діяльності суб'єктів природних монополій.
- (26) Суб'єкт господарювання в особі приватного акціонерного товариства «Національна енергетична компанія «УКРЕНЕРГО» (далі – ПрАТ «НЕК «УКРЕНЕРГО») є суб'єктом природної монополії на ринку послуг з передачі електричної енергії та єдиним суб'єктом господарювання, якому згідно із Зведеним переліком природних монополій¹ видано ліцензію на право провадження

¹ <https://amcu.gov.ua/napryami/konkurenciya/arhiv-zvedenogo-pereliku-prirodnih-monopolij/zvedenyi-perelik-prirodnikh-monopolii-2025>

господарської діяльності з передачі електричної енергії та який надає зазначену послугу на території України.

- (27) Частиною першою статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначено, що суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо на цьому ринку в нього немає жодного конкурента.
- (28) Отже, ПрАТ «НЕК «УКРЕНЕРГО» є суб'єктом природної монополії на загальнодержавному ринку послуг з передачі електричної енергії та, відповідно, не має жодного конкурента.
- (29) Крім виконання функцій ОСП, згідно зі статтею 52 Закону на ПрАТ «НЕК «УКРЕНЕРГО» також покладаються функції адміністратора розрахунків (далі – АР), який забезпечує організацію роботи ринку електричної енергії відповідно до Закону, правил ринку та кодексу комерційного обліку.
- (30) ОСП врегульовує небаланси електричної енергії із сторонами, відповідальними за баланс, у порядку, визначеному Законом та правилами ринку (частина п'ята статті 70 Закону).
- (31) З метою врегулювання небалансів з ОСП учасник ринку має стати стороною, відповідальною за баланс, або передати свою відповідальність іншій стороні, відповідальній за баланс, шляхом входження до балансуючої групи. Електропостачальники є сторонами, відповідальними за баланс своїх споживачів. Сторони, відповідальні за баланс, зобов'язані нести фінансову відповідальність за небаланси електричної енергії перед ОСП (частина друга статті 70 Закону).
- (32) Сторона, відповідальна за баланс (далі – СББ), – учасник ринку, зобов'язаний повідомляти та виконувати свої погодинні графіки електричної енергії (та/або балансуючої групи) відповідно до обсягів купленої та/або проданої електричної енергії та фінансово відповідальний перед ОСП за свої небаланси (та/або небаланси балансуючої групи).
- (33) Балансуюча група – об'єднання учасників ринку, що створюється на підставі договору про створення балансуючої групи, у межах якого визначений договором учасник ринку, який входить до такого об'єднання, несе відповідальність за баланс електричної енергії всіх інших учасників ринку, що входять до такого об'єднання.
- (34) **Балансуюча група надає можливість її учасникам зменшити вартість небалансів за рахунок її компенсації всередині групи порівняно з вартістю за небаланси, які необхідно було б сплачувати учасникам балансуючої групи ОСП у разі безпосереднього врегулювання таких небалансів з ним.**
- (35) Згідно з частиною третьою статті 70 Закону об'єднання учасників ринку у балансуючі групи здійснюється на добровільній договірній основі, за умови дотримання ними типових вимог до балансуючої групи, визначених правилами ринку.
- (36) Порядок створення, реєстрації та припинення балансуючих груп визначається Правилами ринку.
- (37) У рамках балансуючої групи сторона, відповідальна за баланс балансуючої групи, здійснює купівлю та продаж електричної енергії в обсязі небалансів електричної енергії, обумовлених такими учасниками балансуючої групи, на договірних засадах (частина сьома статті 70 Закону).
- (38) Відповідно до пункту 1.5.4 глави 1.5 розділу I Правил ринку учасники балансуючої групи несуть фінансову відповідальність за небаланс перед СББ у рамках своїх небалансів електричної енергії.

- (39) СВБ несе фінансову відповідальність перед ОСП за небаланси електричної енергії всіх учасників ринку, які увійшли до балансуючої групи, яку вона представляє (пункт 1.5.5 глави 1.5 розділу I Правил ринку).
- (40) Купівля-продаж електричної енергії з метою врегулювання небалансів електричної енергії СВБ здійснюється між стороною, відповідальною за баланс, та ОСП за договором про врегулювання небалансів, типова форма якого затверджується Регулятором (стаття 70 Закону).
- (41) Договір про врегулювання небалансів електричної енергії – договір, відповідно до якого суб'єкт господарювання набуває статусу учасника ринку та здійснює врегулювання небалансів електричної енергії (абзац одинадцятий пункту 1.1.2 глави 1.1 розділу I Правил ринку).
- (42) Згідно з підпунктом 1.3.2 глави 1.3 розділу I Правил ринку учасники ринку укладають договір про врегулювання небалансів електричної енергії шляхом приєднання до договору.
- (43) Правилами ринку визначено: якщо учасник ринку передає свою фінансову відповідальність за небаланси іншій СВБ шляхом входження до її балансуючої групи, договір про врегулювання небалансів, укладений між ОСП та цим учасником ринку, призупиняє свою дію в частині фінансової відповідальності за небаланси на час дії договору щодо участі в балансуючій групі (пункт 1.5.1 глави 1.5 розділу I Правил ринку).
- (44) Разом із тим *АР* має право в односторонньому порядку поновити дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до складу балансуючої групи СВБ, що не виконує вимог Правил ринку, про що члени балансуючої групи повинні бути повідомлені за два дні до настання таких змін (абзац перший пункту 1.5.14 глави 1.5 розділу I Правил ринку).
- (45) Водночас чіткий і вичерпний перелік вимог, згідно з якими СВБ балансуючої групи може передбачити, яким чином ОСП застосовуватиме положення про поновлення ОСП дії договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до такої балансуючої групи, Правилами ринку не визначений.**

4. ОБСТАВИНИ, ВСТАНОВЛЕНІ КОМІТЕТОМ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ ПРАВИЛ РИНКУ

- (46) Комітет у сфері формування та реалізації конкурентної політики, сприяння розвитку конкуренції, нормативного і методичного забезпечення його діяльності та застосування законодавства про захист економічної конкуренції має повноваження, зокрема, погоджувати проєкти нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, що можуть вплинути на конкуренцію, та вносити пропозиції Президенту України, Кабінету Міністрів України, Національному банку України, приписи органам влади, органам місцевого самоврядування щодо зміни прийнятих ними нормативно-правових актів, які не відповідають законодавству про захист економічної конкуренції або внаслідок неоднозначного розуміння яких створюються перешкоди для розвитку конкуренції (частина третя статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України»).
- (47) Керуючись наданими законодавством про захист економічної конкуренції повноваженнями, Комітет у частині погодження проєктів постанов НКРЕКП, якими

вносилися зміни до Правил ринку (листи від 17.01.2024 № 128-06/01-28-НПА та від 26.01.2024 № 128-06/01-42-НПА), з метою забезпечення здійснення ОСП у ролі АР у прозорий і недискримінаційний спосіб функцій, визначених Законом, та уникнення ущемлення інтересів учасників ринку електричної енергії шляхом створення окремим учасникам ринку та СВБ несприятливих чи дискримінаційних умов діяльності на ринку електричної енергії у вигляді поновлення / непоновлення дії договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до складу балансуєної групи СВБ, що не виконує вимог Правил ринку, надав НКРЕКП зауваження щодо необхідності внесення змін до пункту 1.5.14 глави 1.5 розділу I Правил ринку.

- (48) НКРЕКП за результатами розгляду наданих Комітетом зауважень листом від 14.02.2024 № 1696/22.1.2/7-24 (вх. № 7-01/2064 від 15.02.2024) висловила свою готовність до подальшого запровадження обов'язку АР поновлювати дію договорів про врегулювання небалансів учасників ринку, що входять до складу балансуєної групи, в межах окремої регуляторної процедури за результатами детального опрацювання та обговорення із учасниками ринку й іншими зацікавленими сторонами на відкритих обговореннях таких змін.
- (49) Водночас на дату підготовки цих рекомендацій відповідні зміни до Правил ринку з урахуванням зауважень Комітету не схвалені Регулятором та не обговорені з учасниками ринку й іншими зацікавленими сторонами під час проведення відкритих обговорень у межах окремої регуляторної процедури.
- (50) З метою здійснення заходів державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, забезпечення формування та реалізації конкурентної політики, сприяння розвитку конкуренції на ринках електричної енергії, а також виконання заходів, передбачених Планом організації підготовки проектів актів та виконання інших завдань, необхідних для реалізації постанови Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1369 «Деякі питання Політики державної власності», Комітет *надіслав вимоги про надання інформації до учасників ринку електричної енергії* (виробників, електропостачальників, трейдерів, оператора системи передачі, операторів системи розподілу, оператора ринку, гарантованого покупця, операторів установок зберігання енергії), зокрема і в частині одностороннього поновлення дії договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до складу балансуєної групи СВБ.
- (51) На питання Комітету, чи може надане Правилами ринку ОСП у ролі АР право щодо одностороннього поновлення дії договорів про врегулювання небалансів з ОСП створити учасникам ринку несприятливі або дискримінаційні умови та перешкоди в діяльності на ринку електричної енергії, учасники ринку повідомили таке.
- (52) ТОВ «ЕНЕРДЖІ 365» у листі від 05.05.2025 № 696 (вх. № 8-07/6788 від 06.05.2025) зазначило: *якщо механізм поновлення договорів не є прозорим і єдиним для всіх, це відкриває можливість вибіркового застосування цієї норми: до одних учасників договори поновлюють, до інших — ні*. Це суперечить принципам рівного доступу та недискримінації, визначеним Законом та Регламентами ЄС, які імплементовані в українське законодавство.
- (53) ДП «РЕГІОНАЛЬНІ ЕЛЕКТРИЧНІ МЕРЕЖІ» у листі від 08.05.2025 № 04/996 (вх. № 8-07/6961 від 08.05.2025) зазначило: право АР, передбачене пунктом 1.5.14 глави 1.5 розділу I Правил ринку, яке дозволяє АР в односторонньому порядку поновлювати дію договорів про врегулювання небалансів з ОСП, може створювати несприятливі та дискримінаційні умови для учасників ринку. Зокрема, це порушує принцип свободи договору, може призводити до нав'язування небажаних договірних зобов'язань та обмеження комерційної самостійності

підприємств. Така практика також може застосовуватись вибірково, що не виключає ризиків нерівного ставлення до окремих учасників ринку.

Примусове поновлення договору без волевиявлення сторони може впливати на комерційну стратегію учасника, наприклад, змушувати його до участі в ринку небалансів у не вигідних для нього умовах або в ситуації, коли він не планує здійснювати відповідну діяльність. Це обмежує економічну свободу та конкурентну рівність.

- (54) ТОВ «Криворізька енергетична компанія» у листі від 30.05.2025 № 81 (вх. № 8-07/8374 від 02.06.2025) зазначило: надане Правилами ринку АР (який є єдиним суб'єктом, що забезпечує організацію роботи ринку електричної енергії відповідно до Закону) право щодо одностороннього поновлення дії договорів про врегулювання небалансів з ОСП може створювати для учасників ринку несприятливі або дискримінаційні умови та перешкоди в діяльності на ринку електричної енергії.

АР, будучи єдиним суб'єктом, що здійснює розрахунки та адмініструє балансування, займає монопольне становище у цій сфері. Надання йому права на одностороннє поновлення договорів створює ризик зловживання цим становищем. АР може використовувати це право на власний розсуд, не враховуючи обґрунтованих заперечень або інтересів СББ.

Надання йому права самостійно поновлювати дію договору без згоди іншої сторони, навіть формально в інтересах стабільності системи, може:

створити умови, коли АР впливає на господарську діяльність учасника ринку без його згоди (наприклад, примусове повернення до балансуєчого ринку на умовах, які суб'єкт не вважає вигідними чи доцільними);

дискримінувати учасників ринку порівняно з іншими (якщо поновлення застосовується вибірково чи непрозоро).

- (55) ТОВ «ЕЛЕКТРОТРЕЙДИНГ ГРУП» у листі від 09.05.2025 № 09/05-01 (вх. № 8-07/7175 від 12.05.2025) на вимогу Комітету від 21.03.2025 № 128-29.3/07-3229е зазначило: пункт 1.5.14 Правил ринку не містить виключного переліку випадків чи підстав, які в розумінні цього пункту є невиконанням СББ вимог Правил ринку, настання яких дає АР право скористатися своїм правом в односторонньому порядку поновити дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до складу балансуєчої групи такої СББ.

Термін «СББ, що не виконує вимоги цих Правил» є оціночним і надає АР право на власний розсуд та з власних переконань давати оцінку тим чи іншим діям або бездіяльності СББ та кваліфікувати такі дії або бездіяльність СББ як невиконання СББ вимог Правил ринку і застосувати право, надане йому пунктом 1.5.14 Правил ринку.

- (56) АТ «ВІННИЦЯОБЛЕНЕРГО» у листі від 07.05.2025 № 08.14-7473 (вх. № 8-07/7290 від 13.05.2025) на вимогу Комітету від 21.03.2025 № 128-29.3/07-3124е зазначило: на думку АТ «ВІННИЦЯОБЛЕНЕРГО», надане Правилами ринку АР (єдиному суб'єкту, що забезпечує організацію роботи ринку електричної енергії відповідно до Закону) право щодо одностороннього поновлення дії договорів про врегулювання небалансів з ОСП може створити учасникам ринку несприятливі умови на ринку електричної енергії в частині ймовірного збільшення вартості купівлі електроенергії для компенсації ТВЕ (технологічні витрати електричної енергії) за рахунок збільшення ціни небалансів.

- (57) ТОВ «ЕРУ ТРЕЙДИНГ» у листі від 23.05.2025 № 01/01-4748 (вх. № 8-07/7938 від 23.05.2025) на вимогу від 16.04.2025 № 128-29.3/07-4163е зазначило: надане Правилами ринку АР (єдиному суб'єкту, що забезпечує організацію роботи ринку електричної енергії відповідно до Закону) право щодо одностороннього поновлення дії договорів про врегулювання небалансів з ОСП може створити учасникам ринку несприятливі або дискримінаційні умови та перешкоди в діяльності на ринку електричної енергії,

оскільки в цій ситуації ОСП суб'єктивно оцінює факт невиконання СВБ Правил ринку і така оцінка може бути помилковою, але внаслідок цієї помилкової оцінки дій / бездіяльності СВБ усі учасники балансуючої групи зобов'язані будуть самостійного врегульовувати свої небаланси, що може призвести до збитків через відсутність досвіду здійснення такої діяльності та відсутність стратегії діяльності на цьому ринку електричної енергії.

- (58) ТОВ «ТЕКЛА ЮКРЕЙН» у листі від 17.05.2025 б/н (вх. № 8-07/9222 від 17.06.2025) зазначило: право ОСП у ролі АР на одностороннє поновлення договорів про врегулювання небалансів може:

- 1) створити несприятливі умови для учасників ринку, які не є винними у порушеннях;
- 2) вплинути на рівність прав і можливостей суб'єктів господарювання;
- 3) спричинити перешкоди у господарській діяльності, особливо у короткостроковому періоді.

Тобто такий механізм має високий регуляторний ризик і може містити ознаки непрямой дискримінації залежно від способу застосування.

За певних умов ОСП у ролі АР може поновити договори лише окремих учасників БГ або, навпаки, не застосовувати таке поновлення у подібних ситуаціях.

- (59) ПрАТ «НЕК «УКРЕНЕРГО» (ОСП у ролі АР) у листі від 07.05.2025 № 01/28082 (вх. № 8-07/6889 від 07.05.2025) підтвердило, що дійсно є ризик виникнення спірних ситуацій за наявності права ОСП розривати в односторонньому порядку договори про врегулювання небалансів.

ПрАТ «НЕК «УКРЕНЕРГО» також зазначило.

НКРЕКП у процесі погодження з АМКУ схваленого 01.11.2023 проєкту постанови НКРЕКП «Про затвердження Змін до деяких постанов НКРЕКП» щодо визначення особливостей участі на ринку електричної енергії агрегаторів, активних споживачів та операторів малої системи розподілу запропонувала внести зміни до пункту 1.5.14 Правил ринку, замінивши право на обов'язок ОСП в односторонньому порядку поновлювати дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників балансуючої групи, які входять до складу балансуючої групи СВБ, що не виконує вимог Правил ринку, про що члени балансуючої групи повинні бути повідомлені за 2 дні до настання таких змін.

Крім того, запропоновано визначити чіткий перелік підстав здійснення ОСП таких дій. Встановлення обов'язку ОСП в односторонньому порядку поновлювати дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників балансуючої групи, які входять до складу балансуючої групи СВБ, що не виконує вимог Правил ринку, зменшує фінансові ризики ОСП у разі порушення фінансових зобов'язань СВБ, які очолюють балансуючі групи. З метою запобігання завданню ОСП у ролі АР збитків та недопущення порушення або обмеження конкуренції на ринку електричної енергії листом НЕК «Укренерго» від 14.03.2024 № 01/15771 надана НКРЕКП пропозиція щодо внесення змін до Правил ринку у частині передбачення обов'язку ОСП в односторонньому порядку поновлювати дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників балансуючої групи, які входять до складу балансуючої групи СВБ, що не виконує вимог Правил ринку, а також передбачення виключного переліку підстав для такого одностороннього поновлення.

У разі розірвання договору про врегулювання небалансів, укладеного між ОСП та учасником ринку, ОСП у ролі АР виключає такого учасника ринку зі складу балансуючої групи або агрегованої групи; якщо такий учасник ринку є СВБ балансуючої групи або агрегатором – поновлює дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до складу балансуючої групи або агрегованої групи цього учасника ринку.

Поновлення дії договорів про врегулювання небалансів електричної енергії з учасниками балансуючої або агрегованої групи у зазначених випадках відбувається з 00:00 дня, наступного за днем набуття такою СВБ статусу «Дефолтний» або розірвання договору про врегулювання небалансів із такою СВБ.

ОСП у ролі АР в односторонньому порядку зобов'язаний поновити дію договору про врегулювання небалансів електричної енергії учасника ринку, який передав свою фінансову відповідальність за небаланси іншій СВБ шляхом входження до її балансуючої групи та щодо якого правоохоронними органами надано ОСП відомості про накладення арешту на кошти на рахунку учасника ринку (що підтверджується копією ухвали про арешт майна), починаючи з 00 годин 00 хвилин третього торгового дня d, після дня отримання ОСП інформації про накладення арешту на кошти на рахунку учасника ринку.

Необхідність в односторонньому поновленні ОСП у ролі АР дії договорів про врегулювання небалансів з учасниками балансуючої групи виникає внаслідок набуття статусу «Дефолтний» СВБ цієї балансуючої групи, оскільки такий статус набувається у разі наявності несплаченої заборгованості або недостатнього обсягу фінансової гарантії у строк, що перевищує два дні, а також у разі відкриття судом справи про банкрутство або початок ліквідаційної процедури учасника ринку, анулювання ліцензії учасником ринку.

5. ВИСНОВКИ КОМІТЕТУ

- (60) *Відсутність в Правилах ринку чіткого та вичерпного переліку вимог, невиконання яких СВБ балансуючої групи може призвести до застосування ОСП у ролі АР положення Правил ринку про поновлення дії договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до балансуючої групи такої СВБ, надає ОСП у ролі АР право на власний розсуд визначати такі вимоги у непрозорий та дискримінаційний спосіб.*
- (61) *Надання Регулятором ОСП у ролі АР права в односторонньому порядку поновлювати дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії для всіх учасників ринку, які входять до складу балансуючої групи СВБ, що не виконує вимог Правил ринку, за відсутності чіткого і вичерпного переліку таких вимог також дає можливість на власний розсуд у непрозорий та дискримінаційний спосіб реалізувати таке право, а саме поновити дію договорів з учасниками ринку, які входять до складу однієї балансуючої групи, та не поновити дію договорів з учасниками ринку, які входять до складу іншої балансуючої групи, за умови порушення СВБ тих самих вимог Правил ринку.*
- (62) *Зазначене може призводити до створення НКРЕКП умов для вчинення ОСП у ролі АР порушень законодавства про захист економічної конкуренції (стаття 17 Закону України «Про захист економічної конкуренції») у вигляді зловживання ОСП у ролі АР монополієм (домінуючим) становищем на ринку електричної енергії та ущемлення інтересів як СВБ, так і учасників ринку, які входять до балансуючих груп таких СВБ, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку (стаття 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).*
- (63) *Закон України «Про захист економічної конкуренції» визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин.*
- (64) *Відповідно до статті 17 Закону України «Про захист економічної конкуренції» забороняються дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування,*

органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), що полягають у схиленні суб'єктів господарювання, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю до порушень законодавства про захист економічної конкуренції, створенні умов для вчинення таких порушень чи їх легітимації.

- (65) Частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначено: зловживанням монополієм (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монополіє (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (66) Згідно з частиною другою статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкти господарювання, органи влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.
- (67) Частиною четвертою статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що державний контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень здійснюються органами Комітету.
- (68) Відповідно до частини п'ятої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти Комітету у здійсненні його повноважень у сфері підтримки й захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму та контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.
- (69) Статтею 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» визначено: основним завданням Комітету є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині, зокрема, здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції та сприяння розвитку добросовісної конкуренції.
- (70) Згідно з пунктом 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Комітет надає обов'язкові для розгляду рекомендації та вносить до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, суб'єктів господарювання, об'єднань пропозиції щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

Враховуючи викладене, з метою формування та реалізації конкурентної політики, сприяння розвитку підприємництва, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, керуючись пунктом 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України надає Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Передбачити в Правилах ринку, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 307, вичерпний перелік випадків, у разі настання яких оператор системи передачі у ролі адміністратора розрахунків буде зобов'язаний в односторонньому порядку поновити дію договорів про врегулювання небалансів електричної енергії між оператором системи передачі та учасниками ринку, які входять до балансуючої групи сторони, відповідальної за баланс.

Про результати розгляду цих рекомендацій повідомити Антимонопольний комітет України у 90-денний строк із дня їх отримання.

Голова Комітету

Павло КИРИЛЕНКО